

GESTY I POSTAWY LITURGICZNE

POSTAWY LITURGICZNE

Postawa stojąca

Postawa stojąca jest wyrazem uszanowania. Wszędzie na widok osoby wyżej postawionej przybiera się postawę stojącą. Podczas liturgii postawa stojąca jest zewnętrznym znakiem głębokiego uszanowania dla Boga jako najwyższego Pana (Mt 6,5; Mk 11,25; Łk 18,11; 22,46). Postawę stojącą przybierają także osoby pośredniczące między dwiema stronami. W szczególny sposób przysługuje ona liturgowi, jako pośrednikowi między społecznością wiernych a Bogiem. Stąd liturg (celebrans) stoi, gdy czyta słowo Boże i odmawia modlitwy. Stanie jest znakiem radości z odkupienia. Dlatego od czasów apostoelskich w czasie sprawowania misteriów zbawienia, przyjmowano postawę stojącą, zwłaszcza w niedzielę (dzień zmartwychwstania) i w czasie wielkanocnym.

Postawa klęcząca

Postawa klęcząca zarówno jako dłuższa postawa modlitewna, jak również chwilowy gest, w liturgii chrześcijańskiej oznaczała wielbienie Boga i była postawą typowo chrześcijańską. W Nowym Testamencie znajdujemy aż 59 wzmianek o przyjęciu postawy klęczącej. Miała ona trzy formy; padnięcie na twarz (Pwt 26,10; Joz 5,15; Mk 14,35), upadnięcie do stóp (Mk 1,40; Mk 10,17; Mt 17,14; Mt 27,29) i klęczenie (w Starym Testamencie: 2 Krn 6,13; Ezd 9,5, a Nowym Testamencie: Dz 9,40; Dz 20,36, Dz 21,5). Przykład modlitwy na klęczkach dał nam sam Chrystus Pan modlący się w Ogrodzie Oliwnym (Łk 22,41). Święty Szczepan – pierwszy męczennik Kościoła, oddaje swoje życie ukamienowany na klęcząco (Dz 7,54-60). Już od IV w, przyklękano przed świętymi przedmiotami, jak: kościół, próg kościelny, ołtarz, krzyż oraz przed osobami, jak biskup czy kapłan, na znak szacunku.

Postawa siedząca

Pozycja siedząca według starożytnego zwyczaju przysługiwała urzędnikom, nauczycielom i sędziom jako znak władzy i godności (Ps 106,32; Mt 19,28; Łk 4,20). Sam Chrystus siedząc nauczał w świątyni jerozolimskiej: Łk 2,46. Biskup zasiadał na swojej katedrze i z niej nauczał oraz przewodniczył liturgii. Podobnie czynił prezbiter. Sprawując sakrament pokuty kapłan zajmuje pozycję siedzącą na znak powagi urzędu sędziowskiego. Władzę sędziowską kapłan wykonuje w imieniu i w obecności Chrystusa. Diakoni nie zajmowali pozycji siedzącej. Siedzenie jest także postawę słuchającego ucznia. Jest znakiem skupienia, przyjmowania i rozważania Słowa Bożego (Łk 2,46; 10,39; 1 Kor 14,30; Dz 20,9).

Leżenie krzyżem

Leżenie krzyżem czyli rzucenie się twarzą na ziemię, zwane także prostracją znane było już w Starym Testamencie (Rdz 17,3; Pwt 9,18; 1 Krl 8,54; Joz 5,15) i jest znakiem najgłębszej adoracji oraz pokuty. Jest to jeszcze większe uniżenie siebie wobec Majestatu Bożego aniżeli klęczenie.

Leżenie krzyżem symbolizuje najgłębsze poniżenie siebie i najusilniejszą modlitwę. Lepiej niż słowa wyraża ono całkowite oddanie się Bogu i poczucie własnej słabości.

Procesja

Procesja (łac. procedare – iść, kroczyć) to szczególna forma postawy – cały czas w ruchu. Polega ona na kroczeniu, przemieszczaniu się z jednego miejsca na drugie. Nie jest to jednak chód bezcelowy i nic nie znaczący. Według symboliki liturgicznej, wyraża on wędrówkę Ludu Wybranego z niewoli egipskiej do Ziemi Obiecanej.

GESTY LITURGICZNE

Pokłon

Pokłon (inklinacja od łac. inclino – skłaniać się) bardzo często stosowany jest w liturgiach wschodnich. Uważa się go tam za zwyczajny znak głębokiego szacunku i uwielbienia. W liturgii rzymskiej natomiast pokłon jest znakiem zarówno głębokiego szacunku, jak również usposobienia pokutnego, szczególnie wtedy, gdy ma on związek z prośbą o oczyszczenie z grzechów (w sakramencie pokuty, spowiedzi powszechnej, przy akcie pokuty we Mszy św. itp.).

Podnoszenie oczu

Podnoszenie oczu zawsze rozumiano jako znak zewnętrzny kierowania duszy do Boga. Modlący się człowiek spontanicznie kierował swój wzrok w górę wraz z myślami (Ps 122; Ps 123; Łk 16,23; J 11,41). Chrześcijanie hołdowali temu zwyczajowi tak dalece, że poganie wyśmiewali ich z tego powodu, jak podają Tertulian i św. Cyprian.

Pocałunek pokoju

Gdy chrześcijaństwo się rodziło, to w kulturze śródziemnomorskiej pocałunek był, między innymi, znakiem pozdrowienia i czci. Znak ten wprowadzono do liturgii chrześcijańskiej jako symbol nadprzyrodzonej miłości, braterstwa, pokoju i wzajemnej zgody. Przez chrzest bowiem człowiek wchodzi w braterstwo chrześcijańskie, w którym miłość jest podstawową zasadą. Dlatego we Mszy św. pocałunek był gestem przygotowawczym do Komunii świętej. Jedność z braćmi jest jednością Ciała Mistycznego Jezusa Chrystusa, którą to jedność koronuje Komunia święta.

Znak pokoju

Znak pokoju to zewnętrzny wyraz zgody z bliźnim.

W odnowionej liturgii, w celebracji Eucharystii pocałunek pokoju zastępuje znak pokoju. Wybór formy tego znaku Stolica Apostolska pozostawiła terytorialnej władzy kościelnej. W Polsce Episkopat wybrał jako znak pokoju ukłon w kierunku najbliższych osób, nie wypowiadając przy tym żadnych słów, jednak w poszczególnych diecezjach ordynariusz może zalecić inną jego formę.

Nalożenie rąk

Ręka jest organem o szczególnej wymowie znaczeniowej. Spośród gestów wykonywanych rękami, najbardziej wymownym jest gest nalożenia rąk. W liturgii obrzęd ten należy do najstarszych. Sięga on czasów Chrystusa Pana, który wielokrotnie nakładał ręce na dzieci lub na chorych (Mk 7,33; 10,16; Łk 4,40; Dz 6,6; 2 Tm 1,6).

Rozłożenie rąk

Rozłożenie rąk i wzniesienie ich nieco w górę tak, jak kapłan trzyma je podczas odmawiania modlitw mszalnych, to najstarsza forma postawy modlitewnej, przekazanej przez liturgię. Gest ten oznacza, że adresatem modlitwy jest Pan Bóg. Symbolizuje człowieka, który z całą ufnością zwraca się do Boga i oczekuje od Niego pomocy.

Bicie się w piersi

Jest to znak pokory, skruchy i szczerego żalu za grzechy. Podczas wykonywania tego gestu wskazujemy na serce człowieka, gdyż „z serca pochodzą złe myśli, zabójstwa, cudzołóstwa, czyny nierządne, kradzieże, fałszywe świadectwa, przekleństwa” (Mt 15,19). W Biblii wzmiankę o biciu się w piersi znajdujemy w Łk 23,48, gdzie tłumy wracające z egzekucji Jezusa „biły się w piersi”, na znak poczucia winy i żalu.

Obmycie rąk

Jest to gest obmycia rąk kapłana, symbolizujący wewnętrzne obmycie z ludzkich nieprawości. Geneza gestu obmycia rąk jest jednak zupełnie inna. W pierwszych wiekach chrześcijaństwa podczas ofiarowania nie składano pieniędzy, ale najczęściej jakieś dary natury: owoce, chleby, bydło itd. Kapłan musiał każdej ofiary przynajmniej dotknąć. Gdy już skończył przyjmować dary miał zazwyczaj brudne ręce. Stąd wziął się zwyczaj obmywania rąk, który z biegiem historii nabrał w liturgii znaczenia symbolicznego (OWMR 76).

Znak krzyża

Znak krzyża jest gestem najczęściej wykonywanym gestem przez katolików. Symbolizuje on krzyż, na którym umarł Chrystus. Dla Żydów był on hańbą, dla Greków i Rzymian głupstwem, dla Chrześcijan zaś; oznaczał zbawienie. Znak krzyża jest wyznaniem wiary w Boga Trójjedynego – Ojca, Syna i Ducha Świętego. Wykonując znak krzyża na samych sobie, niejako sami wyrażamy gotowość na ukrzyżowanie siebie.